

Jongeren lezen niet, en het is onze schuld

Vandaag klim ik op de barricaden om met een gebalde vuist te praten over Young Adult. U weet wel, die leeftijdscategorie die met opgetrokken neus 'een genre' wordt genoemd of zelfs een marketingtechnisch label – en waarover collectief lijkt te zijn besloten dat het niet goed kán zijn.

Ik kan nu aanvoeren dat 'kinderboeken' óók niet wordt gezien als een genre, maar een leeftijds aanduiding waarin verschillende genres bestaan, maar ik hoop dat u slim genoeg bent om zelf dit soort conclusies te trekken..

Dit zou een vurig betoog kunnen worden; dat ik me kwaad maak om bepaalde mensen en bepaalde dingen en bepaalde gebeurtenissen haalde zelfs de krant. *Het Parool* quote mij als 'boze uitgever' toen de lijst met de genomineerden voor 'Beste Boek voor Jongeren' bekend werd, en ook online meng ik mij in menig 'twitterfittie'. Maar laten we beginnen bij het begin.

Als ik vertel dat ik boeken uitgeef voor jongeren, krijg ik steevast het antwoord: maar jongeren lezen toch niet? Als ik praat met boekhandelaars, krijg ik vaak het antwoord: maar jongeren lezen niet, het is zo'n moeilijke doelgroep. Als ik praat met onderwijzers, krijg ik meestal het antwoord: maar jongeren lezen niet, ze halen alles van scholieren.com.

Klopt, jongeren lezen niet. En dat is onze schuld.

Genoeg leesonderzoek heeft aangetoond dat het helemaal niet zo slecht is gesteld met lezers onder de achttien jaar. Op Leesmonitor.nl staan prachtige cijfers van hoeveel Nederlandse kinderen lezen in vergelijking tot andere Europese landen. We scoren best goed. Totdat de kinderen twaalf jaar worden, en de score harder wegglijdt dan Bambi op het ijs.

Voor kinderen, die in vergelijking met jongeren onstellend veel lezen, is er de Kinderboekenweek, de Bibliotheek op School, juffen- en meestersavonden, voorleesweken, een prentenboek voor een euro, een leesboek voor een euro, een prijs hier en een prijs daar. En aan de cijfers te zien, lijkt dat te werken. Maar voor die doelgroep die het 't hardste nodig heeft, doen we (nagenoeg) niks.

Het is heus niet zo dat als kinderen twaalf worden, de ouders alle de boeken uit het raam gooien. Of dat ze vanaf dan verbieden jongeren thuis te blijven om in alle rust een boek te lezen. Of dat die jongeren op hun twaalfde wakker worden en resoluut besluiten: vanaf nu raak ik geen boek meer aan.

Nee, de grootste verandering in hun leven zijn wij: de uitgevers, boekhandels, onderwijzers. Ineens zijn er geen knallende boekenweken meer, geen activiteiten, geen leuke boeken die je voor de lol mag lezen. Ineens moeten boeken gelezen worden voor de lijst. Boeken uit de Nederlandse literatuurgeschiedenis, boeken van de Grote Drie of over jongemannen die vrouwen versieren door te praten over het lichamelijk verval en gruwelijke ziekten. (Dat is inderdaad gechargeerd, maar ik waarschuwde u al voor enige vurigheid.) Boeken die allemaal best heel belangrijk zijn geweest, maar die voor veel jongeren alle lol uit het lezen halen, als je veertien of vijftien bent. Ineens gaat lezen over leren, over literatuur en over opvoeden, en laat je daar nou net een hekel aan hebben, als je veertien of vijftien bent.

Nu hoor ik u denken, 'toen ik jong was, hadden we dat ook allemaal niet. Toen las ik ook gewoon literatuur voor volwassenen'. Ja, dat klopt. Maar toen u jong was, was er geen internet, geen Netflix, geen Spotify en geen sociale media.

Wist u dat de leeftijd waarop we iemand als volwassen beschouwen steeds meer opschuift? Vroeger was dat 18, nu 21 en er zijn zelfs wetenschappers die menen dat je eigenlijk pas écht volwassen bent als je 25 bent.

Godzijdank is daar dit jaar een 'Boekenweek voor Jongeren'. Nadat we in 2014 samen met Boekhandel Stevens en Unieboek | Het Spectrum het initiatief namen voor een zelfverzonnen boekenweek voor jongeren, en nadat het totaal mislukte Literatour (sorry) een paar jaar heeft gedraaid, komt men eindelijk bij zinnen. Een boekenweek voor jongeren die ook zo heet. En HOERA! Een bijbehorende prijs!

Maar god, die prijs. Daar staat welgeteld één boek op dat daadwerkelijk is geschreven voor jongeren. De andere titels hebben, zo quote ik een CPNB-medewerker, 'ook allemaal wel een flashback naar een situatie op de middelbare school'. Gelukkig maar. Want die zorgt er vast voor dat je je als vijftienjarige goed kunt inleven in een man van middelbare leeftijd in een midlifecrisis. U snapt, als ik wat beter met mijn ogen kon rollen, was u nu getuige van de grootste oogrol allertijden.

Waarom duikt bij de Boekenweek voor Jongeren ineens wél weer die drang om op te voeden op? Waarom blijven we het allemaal zó belangrijk vinden dat we jongeren een bepaalde richting op duwen, dat we ze de dwangbuis der literaire conformiteit aantrekken? Waarom richten we ons wederom op lezers die al lezen? Waarom richten we ons niet op al die jongeren die nog steeds denken dat lezen vreselijk is, iets dat moet en waar je na je examen mee kunt stoppen en waarom doen we er niet meer aan om juist die jongeren enthousiast te maken voor het boek? Waarom kan de Boekenweek voor jongeren niet net als de Kinderboekenweek een week zijn waarin het boek voor *jongeren* centraal staat? Een week waarin gepromoot wordt dat lezen leuk is?

Zolang wij het genre niet serieus nemen, zal er niets veranderen. Uiteraard ben ik bevooroordeeld, want ik heb mijn leven gegeven (en mijn huis, al mijn spaargeld en zo ongeveer al mijn inkomsten van de aankomende vijf jaar) om een zelfstandige YA-uitgeverij te runnen. Maar zolang er zo veel mensen zijn die hun neus optrekken voor het genre, die niet lijken te begrijpen hoe belangrijk het is dat we deze boeken maken, die niet snappen dat het ook écht mooie, goede boeken zijn waar je ook heus wel wat van kunt leren (en anders maar niet, in godsnaam), dan is die hele boekenweek en de lijst met beste boeken voor jongeren een gotspe.

Ik ontken niet dat het belangrijk is om de Nederlandse literatuur enigszins te onderwijzen. Maar het lijkt mij bovenal belangrijk om te streven naar jongeren die de taal goed spreken en schrijven, die blijven lezen omdat het ze verder kan brengen in hun carrière, die een groot empathisch vermogen hebben en zich kunnen inleven in hun nieuwe burens. Als we maar genoeg plezier blijven houden in lezen, komt de rest vanzelf. De YA-lezer van nu is de toekomstige lezer van al die prachtige boeken voor volwassenen, en iemand die zijn kinderen later ook weer leesplezier zal bijbrengen. We hebben er allemaal belang bij dat ze de weg naar de boekhandel niet vergeten.

Hou je dit erin?

Vijf tips om jongeren in uw winkel te krijgen (en houden):

1. **Trek uw neus niet op voor YA.** Boeken voor jongeren zijn geschreven met jongeren in het achterhoofd. Hun beleving, hun uitdagingen, hun dilemma's. Ú hoeft het niet per se goed te vinden, de jongeren wel. Daarnaast: er zijn echt prachtige boeken geschreven, en ja, ook die hebben het label 'YA'.

2. **Organiseer een leraren-avond:** Praat eens met docenten wat hun vereisten zijn, probeer ze bij te sturen, probeer ze uit te leggen dat YA écht wel geschikt is om thema's, motieven en structuur bij te schrijven. Wij hebben een heel pakket ontwikkeld die je tijdens deze thema-avonden kunt uitdelen aan docenten. (Hebben? Laat zo even je gegevens bij mij achter)
3. **Organiseer een leesclub:** Je kan samenwerken met een blogger, een enthousiasteling die veel in je winkel komt. Organiseer een oproepje online. Begin klein, de volhouder wint. Ze worden vanzelf groter.
4. **Deel uit:** Wij, maar ook vele andere uitgeverijen, maken genoeg swag (ja, zo heet dat) om uit te delen aan jongeren. Dit is de fandom-generatie. Jongeren die alles sparen van een boek of serie. En ook al zijn ze niet zó ontzettend fan; een klein cadeautje bij een boek kan het interessanter maken, daar zijn we allemaal gevoelig voor.
5. **Praat met jongeren:** Ze weten precies wat ze wel/niet goed vinden en kunnen dat fantastisch uitleggen. Bovendien is de roep om diversiteit in boeken begonnen bij (en het grootst) onder jongeren. Ze schudden ons wakker, ze houden ons bij de les en houden ons een spiegel voor. Jongeren bekijken de wereld zonder mitsen en maren en durven en doen. Probeer eens te leren van hen, in plaats van andersom.

Myrthe Spiteri

Op: De Uteregse Boekenvakborrel, 29 augustus 2018